

SANAT EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM DOYUM DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

**Sevtap KANAT¹
Ayşegül DİKKAYA²**

Öz

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin sanat eğitimi alma durumlarına göre yaşam doyum düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma grubunu Erzincan Üniversitesinde 2011-2012 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 559 öğrenci ve Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik bölümüne devam eden 107 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri, yazar tarafından hazırlanmış kişisel bilgi formu ve yaşam doyum ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma verilerinde sanat eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmuş, anlamlı fark sanat eğitimi alan öğrencilerin lehine olmuş yani sanat eğitimi alan öğrencilerin 'yaşam doyum' düzeylerinin almayanlara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Veriler cinsiyet faktörüne göre göz önüne alındığında kız öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinin, erkeklere oranla daha pozitif çıktığı sonucu görülmüştür. Bir alt problem olarak sınıf düzeyinin yaşam doyum üzerinde etkisinin olup olmadığı sorusu ise herhangi bir farklılık olmadığı sonucu ile karşımıza çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Sanat Eğitimi, Öğrenci, yaşam doyum ölçeği.*

---

¹ Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Bölümü.

² Arş. Gör. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği ABD.

The Comparison of Life Satisfaction Levels Of Undergraduate Students Who Either Receive Fine Arts Training or Not

Abstract

The study aims at determining life satisfaction levels of undergraduate students in terms of receiving fine arts training. The sample of the study consists of 559 students studying at Erzincan University in 2011-2012 academic years, and 107 students who study at the division of Music Education at the department of Fine Arts Education in the faculty of Education at the university. The data of the study were collected via a personal information form that is prepared by the researchers, and a life satisfaction scale. As a result of the research, a meaningful difference was identified among the students who received fine arts training and those who did not. It is found that the life satisfaction levels of students who received fine arts training are higher than those who did not. In terms of gender difference, female students have higher levels of life satisfaction than males. As a sub problem, it is also determined that year of study at university does not have any influence on life satisfaction.

Keywords: Arts education, Student, life Satisfaction Scale.

Giriş

Toplumların en büyük yol göstericisi olarak eğitim, tarihler boyu gerek kavramsal, gerek pratik olarak irdelenmiş, eğitimin bireyin ve toplumların yaşamındaki yeri anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Zamanın ruhuyla doğru olarak gelişen eğitim bilimleriyle birlikte, pedagojik literatüre yeni kavramlar eklenmiştir. Bu kavramlardan biri de ‘Yaşam Doyum’dur. Şahin’in (2010) aktardığı üzere Naugarten’in 1961 yılında eğitim literatürüne eklediği ‘Yaşam Doyum’ kavramı üzerinde yeni yeni düşünölmeye başlanılmış olsa da, ‘Yaşam Doyum’ eğitimin tarihler boyu göz ardı edilmiş bir misyonunu temsil etmektedir: ‘Bireyin mutluluğunu.’ Aristoteles’ten Platon’a kadar eğitimin pragmatik amacı; bireyin ahlaksal gelişimini tamamlama ve devletin bütünlüğünü sağlama üzerine kuruludur. Dinlerin gelişmesi ile birlikte Hristiyanlık ve İslam eğitim felsefeleri dini temeller üzerine kurulmuş, bireyin

*Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Yaşam
Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması*

mutluluğu Tanrı ile münasebeti ile ilişkilendirilmiştir. 19.yüzyılda tohumları atılmış, gelişimini 21.yüzyılda hızla sürdüren bireysellikle birlikte günümüz eğitim anlayışında, yalnızca devlet, kilise gibi kurumlara itaat etme ve mutluluğa bu şekilde erişme gibi yollar geride bırakılmıştır. Eğitim ile birlikte psikoloji biliminin gelişmesi de geçmişte sadece sosyolojik değer bazında değerlendirilen eğitimin, psikolojik olarak değerlendirilmesini sağlayarak ‘Eğitim Psikolojisi’ alanının doğmasını sağlamıştır. Böylece geniş bir değerlendirmeden, spesifik bir değerlendirmeye tabi tutulan eğitim, bireyin kendisi ve çevresiyle ilgili tüm algılarında söz sahibi olur noktasına taşınmıştır. Eğitim bilimlerinin temel donelerinden olan Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde kendini gerçekleştirme kademesindeki, tamamlanmış ve doyum kazanmış bireyin piramidin bu en üst basamağına çıkmasındaki yegâne dayanak da yine eğitimidir. Eğitim kişinin kendi mutluluğunu sağlamanın, sosyal bir varlık olarak hayatını en ideal şekilde devam ettirmenin yolu olmuştur. Eğitimin en önemli kollarından biri olarak sanat eğitimi ise, estetik bakış açısı kazandırma ve haz verme doğasının getirisi olarak bireysel ve toplumsal uzlaşımın en kadim yollarından biri olan sanatı bireye tanıtarak, kişinin yaşamdan doyum almasını, kısaca mutlu olmasını sağlamaktadır. Sanatı tanıyarak, bizzat sanat yaparak estetik doyum sağlayan kişi, bir sonraki aşama olarak yaşamdan da doyum almaya başlayacaktır. Elbette ki doyum almak, mutlu olmak yalnızca olumlu ve sıkıntısız bir hayatı yaşamak değildir. Sanat, olumsuzluklarla çevrelenmiş bir hayatı, yaratıcılık ile rahatlatılabilme ve bireyi sağaltabilme gücüne sahiptir. Öyle ki günümüzde çocukların resimlerinden yola çıkarak hayatları konusunda fikir sahibi olunabilmekte ya da müzikle psikolojik ve fizyolojik birçok hastalık tedavi edilmeye çalışılabilmektedir. Yani sanat ve dolayısıyla sanat eğitimi kişinin güzeli tanıması, olumsuzdaki olumlu tarafı görebilmesi açısından değerli bir katkı sağlayarak, kişinin hayata dair beklentilerini düzenlemekte ve yaşamdan doyum almasını sağlamaktadır. Elbette ki sanat yapabilmek bir yeteneğin getirisidir, fakat sanat eğitimi herkes için uygulanabilir ve böylece estetik haz alım durumu herkes için geçerli olabilir. Bu durumu Artut (2009) şöyle izah etmiştir:

“Çağdaş sanat eğitimi herkes için gereklidir, ustalık ve beceriyi amaçlamaz. Bireyin yaratıcı güç ve birikimlerini açığa çıkararak

estetik kaygı ve düşünce potasında gelişmelerini esas alır. Onların sanata ilişkin önyargılarını kıran, sanattan anlayan, sanatın destekçisi, seçkin sanat tüketicisi olarak yetiştirmeyi hedefler. Sanat eğitimi insanlarda duyarlılık sınırlarını zorlar, o sınırın daha genişlemesini olanaklı kılar. Bu yolla insan kendini bir kez de bu yönüyle tanıma olanağı bulur ve ‘Kişi’ olma, olabilme yolunda daha bilinçle ilerler.” (Artut, 2009,105)

‘Kişi’ kavramı, buradaki kilit noktadır. Birey olmak, kendinin farkına vararak, kendi ile barışık olma durumunu, kendi ile barışık olmak ise toplumla sağlam bağlar kurmayı sağlar. Böylece kişi yaşamının farkına ve tadına varır. Peki, yaşamdan doyum almak neleri kapsar ve nasıl bir içeriğe sahiptir? Yaşam doyumunu Dalkey’in tabiri ile ‘kişisel yaşam kalitesi’ (Gürsoy,2009) kişinin yaşam standartlarından, kendinden, çevresindekilerden, kısaca bireyin yaşamını oluşturan tüm etki ve etmenlerden keyif alması, memnun olmasıdır. Sanat ise bünyesinde memnun edici, keyif verici tüm etmenleri barındırır. Hatta sanatın keyif verici bu tabiatından dolayı özellikle Ortaçağda dinler tarafından yasaklandığını görülebilir. Oysa Ortaçağdaki bu yasaklardan hemen birkaç çağ önce Antik Dönemde Aristoteleskatharsis ile kişinin sanatla, özellikle tragedya ile tüm kötü düşüncelerden ve ahlaksızlıklardan uzaklaşacağını betimlemiştir. Sanat eğitimi ise o asırlar boyunca, sanatın keyif veren, özgür ve bireysel kılan bu tabiatıyla birlikte tıpkı Antik Çağdaki gibi ya göklere çıkartılmış, ya da Ortaçağdaki gibi günah sayılmıştır. Günümüze gelinceye kadar, bireyi, bireyselliğin geliştiği çağımıza hazırlayan tüm çağlar sanatın aslında haz verirken gerçeklerden uzaklaştırmadığına, kimi zaman kötüyü betimleyerek aslında onunla baş etmeyi kolaylaştırdığına ve böylece bireylerin hayatlarına güzeli katarak mutlu ettiğine dikkat çeker. Öyleyse sanat eğitimi kişinin yaşadığı dünyayı daha iyi algılanmasını sağlayarak yaşamdan doyum almanın temel prensiplerinden olan yabancılaşmayı uzaklaştırır. Çünkü sanat eğitimi alan birey yaşamın ayrıntısına varır, sosyal bir varlık olmasının tüm özelliklerini sanat aracılığıyla gerçekleştirir. Sanat yalnızlığı yıkan en temel sosyalleşme araçlarındadır. Sanat eğitimi alan bireyin kazanımlarından olan bir başka özellik de sanatın kişinin yaratıcılığını geliştirmesidir. Fromm’un (1994) ‘Sevgi ve Şiddet’in kaynağında bahsettiği üzere yaratan birey narsisizmden,

*Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Yaşam
Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması*

şiddetten uzak durur. Tabii narsisizmden uzak dururken kendine olan özsaygısını ve öz sevgisini de korur. Yani sanat 'yaşam doyum' kavramının birçok özelliğini içerisinde barındırırken, sanat eğitimi de yaşamdan doyum almanın kalıcılığını sağlar.

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız gibi sanatın ve dolayısıyla sanat eğitiminin, yaşam doyum kavramıyla arasında önemli bağlar bulunmaktadır ve bu bağlar çalışmamızın temel dayanaklarından olmuştur. Ayrıca çalışmamız aşağıda sunduğumuz sorulara, cevap vermeyi de amaçlamaktadır.

Alt Problemler

1. Üniversite öğrencilerinin sanat eğitimi alma durumlarına göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Bu araştırmada betimsel tarama (survey) modeli kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın grubunu, Erzincan Üniversitesinde 2011-2012 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören Eğitim Fakültesinin Sınıf öğretmenliği, Fen Bilgisi, Matematik, Türkçe bölümlerinde, Sivil Havacılık bölümünde, İktisat, İşletme, Elektrik- Elektronik ve İnşaat Mühendisliğinde, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümünde öğrenim gören random yöntemiyle seçilmiş 559 öğrenci ve Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik bölümünde okuyan 107 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada “Yaşam Doyumu Ölçeği” anketi kullanılmıştır.

Yaşam Doyumu Ölçeği

Araştırmada kullandığımız Yaşam doyum ölçeği Diener ve arkadaşları tarafından 1985 yılında geliştirilmiştir. Yaşam doyum ölçeğinin, -The Satisfaction With Life Scale (SWLS)- geliştirilmesinde ki amaç bireylerin yaşamlarından aldıkları doyumunu belirlemektir. Ölçek, 7 dereceli (1: kesinlikle katılmıyorum - 7: Kesinlikle katılıyorum) likert tipi ölçektir ve 5 maddeden oluşmaktadır. Diener ve arkadaşları ölçeğin güvenilirliğini Alpha = .87 olarak, ölçüt bağımlı geçerliğini ise. 82 olarak bulmuşlardır. Ölçeğin Türkiye’ye uyarlanması Yetim (1993) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin güvenilirliği oldukça yüksek bulunmuştur. (Alpha = . 86) ve test-tekrar test güvenilirliği. 73). Çetinkaya’nın (2004) yaptığı çalışmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı Cronbach Alfa. 81 olarak bulunmuştur. (Akt: Gürsoy, 2009: 47; Şeker, 2009: 48-49).

Verilerin Analizi

Araştırma amaçları doğrultusunda toplanan veriler, 0,5 anlamlılık seviyesinde SPSS 17 (Statistical PackageforTheSocialSciences) paket programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin sanat eğitimi alma durumlarına göre yaşam doyumları puanları arasında ve öğrencilerinin cinsiyete göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için nonparametrik testlerden MannWhitney U-Testi kullanılmıştır.

Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ise ikiden fazla

*Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Yaşam
Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması*

örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediği hesaplamak için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Bulgular

Alt Problem 1.

Üniversite öğrencilerinin sanat eğitimi alma durumlarına göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin sanat eğitimi alma durumlarına göre yaşam doyumları puanlarına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin Sanat eğitimi alma durumlarına göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı farklılık anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan Mann Whitney U testinin betimsel sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

*Tablo 1 Üniversite öğrencilerinin Sanat Eğitimi Alma durumlarına
Göre Yaşam Doyumlarına İlişkin Puanlarının Betimsel İstatistikleri*

Ölçek	Grup	Sıra Ortalaması	N
	Sanat eğitimi almayan	320,81	559
	Sanat eğitimi alan	399,79	107
	Toplam		666

Tablo 1’de, “Yaşam Doyum Ölçeği”nden alınan bulgulara göre; grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, yüksek sıra ortalaması puanına sahip grup Müzik Bölümü öğrencilerinin oluşturduğu gruptur (399,79).

Sanat eğitimi alan ve almayan üniversite öğrencilerinin sıra ortalamalarının anlamlı fark taşıyıp taşımadığına ilişkin Mann Whitney U-Testi sonuçları tablo2’de sunulmuştur.

Tablo 2 *Üniversite öğrencilerinin Sanat eğitimi alma durumlarına göre yaşam doyumu puanları arasındaki farka ilişkin MannWhitney U-Testi Sonuçları*

	Yaşam doyumu
Mann-Whitney U	22814,000
Wilcoxon W	179334,000
Z	-3,894
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

Tablo 2’de elde edilen bulgulara göre; Erzincan Üniversitesi ile Müzik Bölümüne devam eden öğrencilerin Yaşam doyumu sıra ortalaması arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. $U=22814$, $p<.05$. Anlamlı farkın sanat eğitimi alan öğrencilerin lehine olma durumu, ölçek sıra ortalamalarının Sanat eğitimi alan öğrencilerinin daha yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Alt Problem 2.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre yaşam doyumları puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 3 *Üniversite öğrencilerinin Cinsiyete Göre Yaşam Doyumlarına İlişkin Puanlarının Betimsel İstatistikleri*

Ölçek	Cinsiyet	Sıra Ortalaması	N
	Kız	361,57	364
	Erkek	299,66	302
	Toplam		666

*Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Yaşam
Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması*

Tablo 3’de, elde edilen bulgulara göre; cinsiyete göre sıra ortalamaları dikkate alındığında, Kız öğrenciler 361,57 yüksek sıra ortalaması puanına sahip olan gruptur.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre sıra ortalamalarının anlamlı fark taşıyıp taşımadığına ilişkin Mann Whitney U-Testi sonuçları tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4 Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre yaşam doyumu puanları arasındaki farka ilişkin MannWhitney U-Testi Sonuçları

	Yaşam doyumu
Mann-Whitney U	44745,500
Wilcoxon W	90498,500
Z	-4,138
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

Tablo 4’e göre Üniversitesi öğrencilerin cinsiyete göre Yaşam doyumu sıra ortalamaları dikkate alındığında aralarında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Anlamlı farkın kız öğrencilerin lehine olma durumu, ölçek sıra ortalamalarının kız öğrencilerinin daha yüksek olmasıyla açıklanabilir. (U=44745,500 p<.05).

Alt Problem 3.

Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre yaşam doyumları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu araştırma sorusunu cevaplamak için verilerin analizinde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Sanat eğitimi alan Üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre yaşam doyumları puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 5 Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine Göre Yaşam Doyumlarına İlişkin Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Ölçek	Sınıf	Sıra Ortalaması	N
	1,00	49,36	38
	2,00	62,25	24
	3,00	50,58	19
	4,00	55,67	26
			107

Tablo 5’de, elde edilen bulgulara göre; sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinde sınıf düzeyine göre sıra ortalamaları dikkate alındığında, üçüncü sınıf sıra ortalamasının bir önceki sınıf düzeyinden daha düşük olduğu görülmektedir. Fakat genel itibariyle birinci sınıfla dördüncü sınıfa kadar yaşam doyumu düzeylerinin sıra ortalamasında yükselme vardır fakat aralarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyine göre sıra ortalamalarının anlamlı fark taşıyıp taşımadığına ilişkin *Kruskall Wallis Testi Sonuçları* tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6 Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyine göre yaşam doyumu puanları arasındaki farka ilişkin *Kruskall Wallis Testi Sonuçları*

Yaşam doyumu	
Ki-Kare	2,862
Df	3
P	,413

*Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Yaşam
Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması*

Tablo 6'ya göre Sanat eğitimi alan üniversitesi öğrencilerinin sınıf düzeyine göre Yaşam doyumunu sıra ortalamaları dikkate alındığında aralarında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. [$\chi^2 = 2,862$ $p > .05$].

Sonuç

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda; üniversiteye ve üniversitenin Müzik Bölümüne devam eden öğrenciler arasında 'yaşam doyum'u sıra ortalaması puanlarında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Anlamlı fark sanat eğitimi alan öğrencilerin lehine olmuş yani sanat eğitimi alan öğrencilerin 'yaşam doyum' düzeylerinin almayanlara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca varılmasındaki en büyük neden sanat eğitiminin öğrenci üzerindeki yadsınamaz etkisidir. Sanat eğitimi öğrencinin yaratıcılığını geliştirerek hayatı güzellik kavramı üzerinden algılamasını sağlar, böylece kişi yaşamdan doyum ve zevk almanın yeni yollarını keşfeder ve kendini tanır. Literatürde sanat eğitimi alan ve almayan öğrencileri 'yaşam doyum' kavramı ekseninde inceleyen bir çalışmaya rastlanılmadığı için yukarıdaki bulguyu destekleyecek ya da aksini sunacak herhangi bir veri bulunamamıştır.

Çalışmadan elde ettiğimiz diğer bir bulgu ise; cinsiyet faktörünün 'yaşam doyum' kavramıyla ilişkisi üzerine olmuştur. Cinsiyet faktörüne göre üniversitesi öğrencilerinin 'yaşam doyum'u sıra ortalamaları dikkate alındığında aralarında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Anlamlı fark kız öğrencileri lehine bulunmuştur. İnsanın biyolojisi elbette ki psikolojisini etkilemekte ve ona yön vermektedir. Kadınlar biyolojileri dolayısıyla yeni bir canlıyı dünyaya getirme, ona bakma ve aileyi yönlendirme fitratına sahiptirler. Bu durum yaşama daha bağlı olmayı sağlar. Anne olma vasfı, kadın doğasına has ince bakış açısıyla birleşince kadınların, dolayısıyla kız öğrencilerin yaşamdan zevk alma durumlarını etkiler. Dolayısıyla yaşam doyum düzeyi bazında kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha iyi olmasının sebebi yukarıdaki durumla açıklanabilir. Bulgumuzu destekler nitelikteki çalışma ise; Gürsoy (2009)'un 'Üniversite Öğrencilerinin Gestalt Temas Biçimleri ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' konulu yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmada da

cinsiyet faktörü ile yaşam doyum düzeyleri arasında ciddi bir farka rastlanmıştır. Ayrıca Gürsoy (2009)'un tezinde aktardığı üzere cinsiyet ve 'yaşam doyum' kavramları arasındaki ilişkide, Dikmen (1995)'in kamu çalışanları üzerinde yaptığı araştırmada kadınların; Deniz ve Yılmaz (2004)'ın üniversite öğrencileri üzerine hazırladıkları bildiride de kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık çıkmıştır.

Aynı zamanda araştırmamızda sınıf düzeyinin yaşam doyum kavramı üzerinde etkisinin olup olmadığı da bir alt problem olarak incelenmiş ve sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyine göre 'yaşam doyum'u sıra ortalamaları dikkate alındığında aralarında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Varılan sonuç yaş almanın, sınıfa göre verilen eğitimin, öğrencilerin yaşamdan aldıkları doyuma etki etmediğini düşündürmektedir. Sanat eğitimi alan öğrenciler açısından düşünüldüğünde, sanat eğitiminin sınıflara göre verilen farklı boyutlarının spesifik etkisinden öte, sanatı tanıtmamanın genel olarak yaşam doyumuna etkisi olduğu sonucuna varılabilir. Bu sonucu destekler nitelikteki başka bir araştırma da Gürsoy (2009)'un çalışmasıdır. Bu çalışmada sınıf düzeyleri arasında farklılık görülmemiştir. Ayrıca Gençay (2009)'un çalışmasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yukarıdaki bulguların aksine yine Gürsoy (2009)'un aktardığı üzere Deniz ve Yılmaz (2004)'ın bildiri çalışmasında 4. sınıf ve 1. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuş ve tespit edilen bu fark 4.sınıfların lehine çıkmıştır. Bu araştırmaların dışında Ergin ve arkadaşlarının (2011) 'Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Özbakım Gücü Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler' başlıklı çalışması da Deniz ve Yılmaz (2004)'ı destekler nitelikte olup sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur.

Tüm bulgular ışığında sanat eğitimi alan ve almayan öğrencilerin mukayeseli olarak incelenmesi birçok araştırmacının dikkatini farklı taraflarıyla çekmiş olmasına rağmen sanat eğitimi alan ve almayan öğrencilerin yaşam doyum perspektifi ile incelenmesi ile alakalı eğitim literatürü zengin değildir. 'Yaşam doyum' gibi bireyi birinci derecede etkileyen, sağlıklı bir bireyin sahip olması gereken ve dolayısıyla sağlıklı bireylerden oluşan sağlıklı bir toplumun oluşmasında da katkı sağlayan bu kavram ve sanat eğitimi, çalışmamız

*Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Yaşam
Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması*

sonuçlarında da birbirleriyle ilgili çıkmışlardır. Günümüzün sürekli değişen Türk eğitim sisteminde, bizzat sanat eğitimi üzerine kurulmuş eğitim kurumları hariç, sanat ve sanat eğitimi hep en asgari şekilde tutulmaktadır. Çalışmamızda ulaştığımız sonuç, sanat eğitiminin ‘yaşam doyum’ kavramıyla bağlantılı olduğunu göstermiş ve çalışmamızın, okullarda asgari düzeyde verilen sanat eğitiminin artırılması yolunu destekleyen bir inceleme olma özelliğine sahip olmasını sağlamıştır.

Kaynakça

- Artut,K. (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Deniz, M. E. , Yılmaz, E. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Duyusal Zeka Yetenekleri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Dikmen, A. A. (1995). *Kamu Çalışanlarında İş Doyumu ve Yaşam Doyumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergin, A. , Hatipoğlu, C. ve arkadaşları. (2011). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Öz-Bakım Gücü Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Pamukkale Tıp Dergisi*.
- Fromm, E. (1994). *Sevgi ve Şiddetin Kaynağı*. Payel Yayınları. İstanbul.
- Gencay, S. (2009). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk ve Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Gürsoy,Ü. (2009) *Üniversite Öğrencilerinin Gestalt Temas Biçimleri İle Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek

- Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Şahin,E. (2010) *İlköğretim Öğretmenlerinde Yaratıcılık, Mesleki Tükenmişlik ve Yaşam Doyumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Şeker,G (2009) *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Yetim, Ü. (1993) Life Satisfaction: A studybased on theorganization of personalprojects. *SocIndicRes*.

*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin
Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi*

T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE YER ALAN BAZI DEĞERLERİN ATASÖZLERİ, DEYİMLER VE GÖRSEL ÖĞELER İLE ÖĞRETİMİ

**Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN¹
Meryem BOZTAŞ²
Yasemin KOÇ³**

Öz

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Atatürk'ün yaşamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurtuluş mücadelesi ve bu mücadelenin başarıyla sonuçlanmasının ardından ülkenin geçirdiği yenileşme sürecini anlatmaktadır. Ders içerisinde bu konular anlatılırken, aynı zamanda öğrencilere çeşitli değerlerin de kazandırılması amaçlanmaktadır. Bireylerin yaşamını anlamlı kılarak onların onurlu bir yaşam sürmelerini sağlayan değerlerin öğretimi için de ders içerisinde çeşitli öğretim uygulamaları gerekmektedir.

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde öğrencilere kazandırılması amaçlanan toplam on bir değer bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı; bu derste kazandırılması amaçlanan bu on bir değerden bazılarının öğretiminde kullanılacak atasözleri, deyimler ve görsel öğeleri belirlemektir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde öğretimi amaçlanan sorumluluk, vatanseverlik, dayanışma, özgürlük ve bağımsızlık, özgüven, çağdaşlaşma, çalışkanlık, barış,

¹ Arş.Gövr. Atatürk Üniversitesi, KKEF, Sosyal Bilgiler Eğitimi emindivanli@atauni.edu.tr 442 231 4460

² Öğr. Gövr. Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi meryem_boztas@hotmail.com 442 231 4460

³ Arş.Gövr. Atatürk Üniversitesi, KKEF, Fen Bilgisi Eğitimi yaseminkoc83@hotmail.com 442 231 4460

Türk büyüklerine saygı ve duyarlılık değerlerinden rastgele olarak sorumluluk, dayanışma, vatanseverlik, çalışkanlık ve Türk büyüklerine saygı değerleri seçilerek bu değerlerin öğretiminde hangi atasözü, deyim ve görsel öğelerin kullanılabilceği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, Değer Öğretimi, Görsel Öğeler, Atasözü, Deyim*

**Teaching of Some Values in the History of Turkish Revolution and
Kemalism Lesson through Proverbs, Idioms and Visual Elements
Abstract**

The history of Turkish revolution and Kemalism lesson tell the renewal process of Turkey after the independence struggle of Turkey, life of Atatürk and successful accomplishment of the struggle. The contents of the lesson explain these subjects, which also tries to earn the students different qualities. In the lesson, different educational methods are also required to teach the values which allow them to lead an honourable life by making their lives meaningful.

The history of Turkish revolution and Kemalism lesson contains a total of 11 values tended to earn the students. The aim of this study is determine the proverbs, idioms and visual elements to teach some of these eleven values aimed to earn the students. The history of Turkish revolution and Kemalism lesson has the values such as responsibility, patriotism, cooperation, freedom, independence, self-confidence, modernisation, peace, respect for the great Turks and sensibility. Of these values, responsibility, cooperation, patriotism, diligence and respect for the great Turks were randomly selected. The study examined what proverbs, idioms and visual elements could be used in the education of these values.

Keywords: *History of Turkish Revolution Lesson, Education of Value*

Giriş

Değer farklı bakış açılarıyla farklı şekillerde tanımlanmış bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerler davranışlara rehberlik eden genel ilkeler ve temel inançlardır. Değerler aynı zamanda eylemlerin iyi olup olmadıklarını yargılamamıza olanak tanıyan standartlardır (Halstead ve Taylor, 2000). Bir toplum, inanç veya ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş,

*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin
Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi*

benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler şeklinde genel olarak tanımlanabilecek olan değer (Yazıcı,2009: 2) en önemli sosyal denetim mekanizmalarından biri olarak toplumları ayakta tutan, onların özel kimliklerini ortaya çıkararak var olma şekliyle toplumları tanımlayan bir sistemdir. Toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en önemli ölçütlerden olan değerler, Toplumların oluşma, bütünleşme ve gelişme süreçlerinin hepsinde etkili bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile, eğitim, din gibi toplumsal kurumların değerlerinin benimsenmesi, yaygınlaştırılması ve yaşatılmasında değer eğitiminin yeri büyüktür. (Özensel, 2003). Eğitimin kurumsallaşmış şekli olan okullarda çeşitli dersler için hazırlanan öğretim programlarında da bu konu göze çarpmaktadır. Öyle ki milli eğitimin en temel amaçlarından birini, bireylere toplumları ayakta tutacak olan değerleri kazandırmak oluşturmaktadır. Bu nedenle Türk eğitim sisteminde de değerler 2004 öğretim programında öğretimin üç temel ayağından birini oluşturmaktadır. Diğer iki öğretim ayağını ise kavram ve beceriler oluşturmaktadır.

Değerlerin öğretiminde tek bir uygulamanın değil de farklı nitelikteki eğitsel uygulamaların kullanılmasını önermemizin nedeni ise kazandırılması amaçlanan değerlerin bireylerde kalıcılığını sağlamaktır. Bireyin bir değeri öğrenirken onun gerekliliğini ve yaşamı için vazgeçilmezliğini eğlenceli bir şekilde herhangi bir baskı olmaksızın öğrenmesi sonucunda onun bu değerden vazgeçmesi kolay olmayacak ve öğretim de amacına ulaşmış olacaktır. Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir. Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek; aile, toplum ve okulun başlıca görevleri arasındadır. Değerlerin öğretimi eğitim programlarında farklı yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Hedeflenen özelliklerin öğrenciye kazandırılmasında işe koşulacak yöntem, teknik ve materyal seçimi önem arz etmektedir (Yüksel, Adıgüzel,2012)

Henüz genç bir cumhuriyet olan Türkiye Cumhuriyeti'nde de, değerler eğitim sisteminde hemen her dönemde yer almıştır. Toplumsal birlikteliği ve bütünleşmeyi sağlamada ve toplumların kimlik sahibi olmasında çok büyük önemi olan değerlerin eğitim-öğretim sistemi içerisinde büyük yer alması

özellikle genç cumhuriyetler için kaçınılmaz bir sonuçtur. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi de hem milli hem evrensel değerleri bünyesinde barındıran ve bunları en etkili şekilde öğrencilere kazandırmayı amaçlayan değer öğretimi için önemli bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada hem milli hem evrensel değerlerden rastgele olarak seçilen beş değer öğrencilere en etkili şekilde nasıl kazandırılacağına ilişkin örnekler yer almaktadır. Seçilen değerlerden vatanseverlik ve Türk büyüklerine saygı değerlerinin milli değerler arasında, sorumluluk, dayanışma ve çalışkanlık değerlerinin ise evrensel nitelikte değerler arasında yer aldıkları görülmektedir. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatı bütünüyle geçmişteki olayları anlatan bir yapıya sahip olması nedeniyle ders kitaplarındaki konu anlatımlarının görsel açıdan desteklenmesi, öğrenilen bilgilerin kalıcılığı açısından son derece önemlidir. Bu nedenle İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında içeriğe uygun şekilde resimlere, fotoğraflara, haritalara kısacası görsel öğelere sıkça yer verilmektedir (Demirezen, 2011) Ders kitabı, sınıf ikliminde kullanılacak olan görsel öğeler ile de desteklendiği takdirde daha etkili ve kalıcı bir öğretim sağlanmış olacaktır.

Atasözleri ve Deyimler

Türk dilinin en eski kaynaklarından biri olan Divan-ü Lügat-it Türk'te; haber, salık, mektup, risale, kıssa, hikaye, tarihsel şeyler anlamında kullanılan "sav" sözcüğü ile ifade edilen "atasözü" (Yılmaz, 2000) Türkçe Sözlük'te, "uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak kısaca söylenmiş ve halka mal olmuş öğüt" biçiminde tanımlanmıştır (TDK, 2008). Atasözleri, atalardan gelen ve onların yüzyıllar içindeki deneyim ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini öğüt ve yargı şeklinde aktaran anonim nitelikli kısa ve özlü sözlerdir. Atasözleri oluşup geliştikleri çevrelerin ve çağların düşünüş ve davranışlarını dile getirirler (Oy, 1991). Atasözleri, kimin söylediği bilinmeyen, kuşaktan kuşağa halk ağzında dolaşan, birtakım gerçekleri kısa ve öz bir şekilde ifade eden sözlerdir. İçinde doğdukları toplumun gelenek ve göreneklerini, karakterini, hayat anlayışını yansıtan, geçmiş ve yaşanmış tecrübelerin, köklü bir hayat anlayışının izini içlerinde taşırlar. (Mindivanlı, vd., 2012)

Atasözleri genel olarak toplumda mutluluğu sağlamak için iyiyi, doğruyu, güzeli örnek gösteren, uyulması gereken temel ilkelerdir. Bu nedenle atasözleri

*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin
Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi*

eğitim açısından da büyük önem taşımaktadır. İlköğretim okullarında sadece öğretim değil aynı zamanda eğitim de yapılmaktadır. Atasözleri okullarda sadece bir şeyleri öğretmek için değil öğrencileri eğitmek açısından da çok değerli öğelerdir. Atasözleri öğretimi ile birey kültürün ve toplum kurallarının gereklerini de öğrenmektedir. Bu açıdan, atasözlerini toplumun kültürünün manevi parçacıkları ve toplumun felsefesini yansıtan özlü sözler olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır (Duruhan ve İlhan, 2004).

Deyim ise bir toplumun gelenek ve göreneklerini, inançlarını, yaşam biçimlerini en önemlisi dil özelliklerini ortaya koyan söz gruplarıdır. Özlü, kalıplaşmış ve anlatımı çekici kılan sözlerdir (Aksoy, 1998). Üzerinde konuşulan konuların anlaşılmasını kolaylaştıran, anlamı renklendiren ve çoğu zaman dakikalarca konuşularak ifade edilemeyecek fikirleri bir çırpıda dile getirmeye yarayan deyimler, bir toplumun diline yansıyan kültürünün izlerini, ipuçlarını ortaya koyarak anlatım gücünü artırıcı, kimi zaman hoş a gidecek, söylenene zevk veren ve hatırd a kalmayı sağlayan öğeler içermektedir (Gündüzalp, 2007; Aksan, 2002). Ayrıca, deyimler ulusal damga taşıyan dil varlıklarıdır. Ulusun söz yaratma gücünden doğarlar. Her deyim hoş bir buluştur. Küçük bir söz dağarcığına koca bir anlamın sığdırıldığı, ait olduğu toplumun karakterini yansıtan söz dizileridir. (Artun, http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_ortak_turk_kulturu_cocuk_edebiyatina_katkilari.pdf),

Toplumun değerlerini yansıtan özlü sözler olarak kültür öğelerini geçmişten bugüne taşıması bakımından atasözleri ve deyimler önemli bir işleve sahiptir. Her bir atasözü ve deyimde ait olduğu ulusun düşünceleri, yaşayışları, inanışları ve gelenekleri görülür. Başka bir deyişle, her atasözü ve deyim kendi ulusunun damgasını taşır. Atasözleri ve deyimlerin taşıdıkları toplumsal değerler göz önüne alındığında değer öğretiminin önemli bir parçası olarak düşünülebilir. (Girmen, 2013) Bu bağlamda T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan bazı değerlerin öğretiminde atasözleri ve deyimlerden yararlanılmıştır.

Görsel Öğeler:

Öğretim materyalleri, öğretimin niteliğini artırmada önemli bir etkidir. Materyaller, öğretimi desteklemek maksadıyla kullanılmaktadır. İyi tasarlanmış

materyaller eğitim sürecini zenginleştirir, bilginin algılanmasında somutluk sağlayarak öğrenmeyi kolaylaştırır, unutmayı azaltır, öğrenciyi güdüler, öğrencinin dikkatini, toplar, öğrenme isteğini kamçılar, kazanımlara yaparak yaşayarak ulaşmayı sağlar, düşüncenin kavramlaştırılmasına katkıda bulunur, öğrenim çevresini doğalllaştırır. Özetle öğretim materyali, öğretme-öğrenme sürecinin temel öğelerinden biridir. Öğrencilerde amaçlanan bilgi, beceri, tutum ve değerleri geliştirmede kullanılan tüm araç, gereç, kaynaklar öğretim materyali kapsamına girer (Akt: Ulusoy ve Gülsüm, 2009).

Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler, değerlerin aktarılmasında etkin rol oynarlar. Öğretmenlerin kullandığı yöntem, teknik ve materyaller çok önemlidir. Öğretme-öğrenme sürecinde öğretmenin dersi işlerken kullandığı yöntem, teknik ve materyaller, istenilen değerlerin öğrenciler tarafından özümsemesini kolaylaştırabilir (Boztaş, 2013). Bu bağlamda değerlendirildiğinde TC. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde de belirlenmiş olan hedef ve kazanımları gerçekleştirmek amacıyla görsel materyal kullanımına özen gösterilmektedir. Ders kitaplarında yukarıda ifade edilen görsel öğelerin kullanımı; bireylerin dikkatlerini çekerek onları güdülemesi ve dikkatlerini canlı tutması, kavramları açıklaması, somutlaştırması ve bilginin düzenlenmesi ve alınmasının kolaylaştırılması açısından öğretme-öğrenme sürecinde büyük bir etkiye sahiptir (Mindivanlı Akdoğan, 2012). Çünkü görsel öğelerin sayfalar dolusu yazıyla anlatılabilecek bir olayı, çok kısa bir sürede anlaşılmasını sağlaması, öğrenmenin kalıcı ve etkili olmasını sağlamasının yanı sıra bu öğeler ekonomiklik ilkesine hizmet etmesi açısından da önemlidir. Ders kitaplarında yer alan görsel öğelerin, çocukların bilgi ve anlayışlarını resim formatında sunarak bakış açılarını ve kendilerini ifade etme yeteneklerini geliştirebilmelerinin yanında öğrencilerin yaratıcı, eleştirel düşünme, problem çözme, empati kurma ve ifade becerilerini, kendi değer sistemlerini geliştirmek amacıyla da kullanılabileceği görüşü (Küçükahmet, 2004) görsel öğelerin önemini ifade etmek açısından farklı bir bakış sergilememizi sağlayabilir. Görsel öğeler konuya ve amaca uygun olarak seçildiklerinde öğretilen konuyu canlı hale getirmekte, öğrenme sürecini zenginleştirerek öğrenmeyi artırmaktadırlar. Çoklu öğrenme ortamı sağlayan görsel öğeler dikkat çektikleri, hatırlamayı kolaylaştırdıkları, soyut şeyleri somutlaştırdıkları, zamandan tasarruf

*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin
Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi*

sağladıkları ve güvenli gözlem yapma imkânı sağladıkları için ders kitaplarında sıklıkla tercih edilmektedirler. Görsel öğelerin bir iletişim aracı olarak yazılı materyallere göre daha evrensel olduklarını belirtmekte de fayda vardır (Demiralp, 2007)

Karikatür

Karikatür “Carricare” İtalyanca bir kelime olup insanın ve eşyanın abartılarak çizilmesi, komik şekilde çizilerek çizgide mizah yapma olayıdır. Karikatürler her yaş grubuna hitap edebilen eğlence, gülmece, hiciv (yerme), düşünme ve görsellik içeren sanat ürünleridir. Bu nedenle karikatürlerin yaygın olarak kullanılmasının nedeni, kişinin anlatacaklarını daha rahat, görsel ve eğlenceli bir yolla anlatmasından kaynaklanmaktadır (Özşahin, 2009). Karikatür, farklı kökenleri olan ve hatta daha farklı modern anlamlara sahip bir sanat formudur. Günümüz (çağdaş) tanımı ile karikatür, birtakım tasvirlerin mizahi çizimi olarak ifade edilebilir (Uslu,2004; Uğurer ve Moralı, 2006) İlköğretimde derslerde kullanılabilecek pek çok materyal bulunmaktadır. Bunlar arasında karikatürlerin önemli bir değeri vardır. Karikatür, öğrencilere kavramların ve değerlerin eğlenceli bir şekilde kazandırılmasında kullanılabilecek bir materyaldir (Arık,1998). Hedef kitleyi sadece güldürmek değil, aynı zamanda düşündürmek de karikatürün temel hedefleri arasındadır. Karikatürde, genelde eleştirel bir bakış açısı vardır. Yaratıcılıkla ele alınan konunun, okuyucu tarafından eleştirel bir bakış açısıyla incelenmesi istenmektedir (Yüksel, Adıgüzel, 2012) TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde de kullanılabilecek pek çok materyal bulunmaktadır. Bunlar arasında karikatürlerin önemli bir değeri vardır. Karikatür, öğrencilere kavramların doğru ve eğlenceli bir şekilde kazandırılmasında kullanılabilecek görsel bir materyaldir (Arık, 1998).

2005'te yeniden düzenlenen öğretim programında öğrencilere doğrudan verilecek beceriler arasında karikatür kullanımını da içeren görsel kanıt kullanma becerisi bulunmaktadır (Meb. 2005). Karikatürler öğrencilerin özellikle soyut ve karmaşık bulduğu, sosyal ve doğa sorunlarının daha kolay çözümlenebilmesini, yorumlanabilmesini, somutlaştırılmasını kolaylaştırır (Kleeman, 2006). Karikatürün eğitimde kullanımının faydaları: Öğrencilerin; konuya ilişkin ön öğrenmelerini belirleme, gözlem yapma ve düşünme

becerilerini, bilimsel bilgilerini gerçek yaşam koşullarına uygulama becerilerini, yazılı ve sözlü görüş açıklama, merak ve yaratıcılıklarını ve yorum yapma becerilerini geliştirme imkanı bulmaları şeklinde sıralanabilir. (Yüksel, Adıgüzel, 2012).

Resim ve fotoğraf:

Resimler, sözel mesajların öğrenciler için anlamlı hale getirilmesinde ve somutlaştırılmasında en yaygın olarak kullanılan öğretim materyallerindendir. Resimler, kavram ve olguların öğrenilmesinde, öğrencilerin sözel sembollerle ifade edilen bilgileri zihinlerinde canlandırmalarına yardımcı olur (Erden, Tarihsiz). Fotoğraf ise; görsel imgelerin etkili ve güvenilir bir temsilcisidir. TC. Atatürkçülük ve İnkılâp Tarihi dersi öğretiminde, tarihin somut ve görsel malzemelere dayalı olarak anlatılmaması, geçmişe yönelik deneyim ve bilgileri sınırlı olan öğrencilerin, bu alanı öğrenmesinde sıkıntılar yaşamasına neden olmaktadır. Bu bağlamda resimler ve fotoğraflar, geçmişi öğrencilerin gözünde basit ve anlaşılır hale getirmede, Tarih, Sosyal Bilgiler ve İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde öğretmenlere yardımcı olabilecek unsurların başında gelmektedirler (Akbaba, 2009).

Yöntem

Bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyalleri kapsamaktadır. Araştırmanın evrenini TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde yer alan on bir değer, örneklemini ise bu on bir değer içerisinde yer alan ve rastgele seçilen beş değer oluşturmaktadır.

Bulgular

Sorumluluk

Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet anlamına gelen (www.tdk.gov.tr) bu değer TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde “Bir

*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin
Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi*

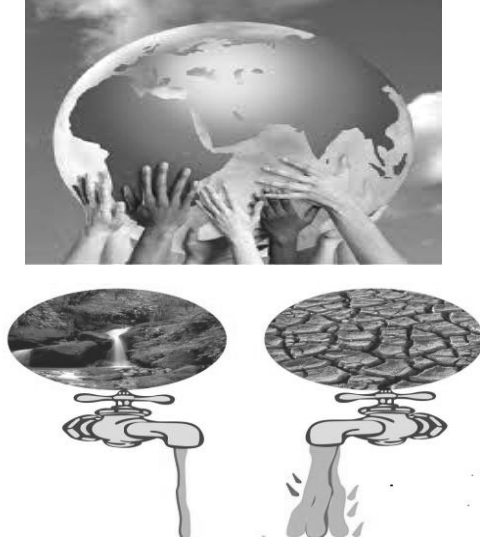
kahraman doğuyor” ünitesinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan değer olarak yer almaktadır.

Sorumluluk Değerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Atasözleri ne Deyimler

“Akşam ahıra sabah çayıra”, “Deve kuşu yüke gelince kuşum, uçmaya gelince deveyim der”, “Karıncadan ibret al yazdan kışı hazırlar”, “Pilava düşkün olan kaşığı yanında taşır”, “Güvenme dayına azık al yanına”, “Azıksız yola çıkanın gözü el torbasında kalır” atasözleri sorumluluk davranışının gerekliliğini vurgulamaktadırlar. “Başında kavak yelleri esmek” deyimini sorumsuzca davranan birini nitelemek için kullanılırken, “Elini taşın altına koymak” deyimini ise sorumluluk bilincinde olan birinin yapacağı davranışı nitelemek için kullanılmaktadır.

Sorumluluk Değeri Öğretiminde Kullanılabilecek Görsel Öğeler:

Resim 1: Sorumluluk değerini kazandırmak için sınıf ikliminde kullanılabilir örnek resimler

Dayanışma

Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması demek olan dayanışma “Ya istiklal ya ölüm” ünitesinde verilmesi gereken değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dayanışma Değeri Öğretiminde Kullanılabilir Atasözleri Ve Deyimler

“Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz”, ”Bir elin nesi var iki elin sesi var”, “Bir el bir eli yıkar, iki el bir yüzü yıkar”, “Birlikten kuvvet doğar”, “Nerde birlik orda dirlik”, “El ele vermek”, “Arka arkaya vermek”, “El birliği etmek” , “Kilit gibi olmak” atasözleri ve deyimleri dayanışmanın önemine vurgu yapmaktadırlar.

*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin
Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi*

Dayanışma Değeri Öğretiminde Kullanılabilecek Görsel Öğeler:

Görsel 2: Kurtuluş Savaşı'nda insanların dayanışma içerisinde cepheye yardım hazırlıklarını gösteren resim ve fotoğraf.

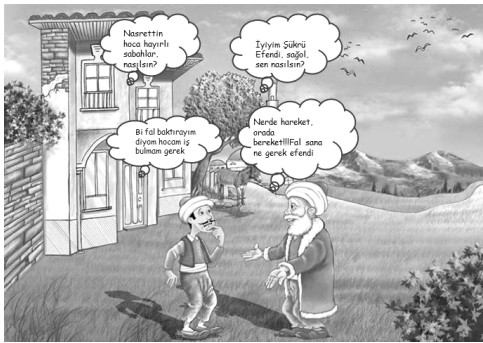
Görsel 3: Dayanışma içerisinde olmanın önemini vurgulayan görseller **Çalışkanlık**

Bu değer TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi Atatürkçülük ünitesinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerın öğretimine ilişkin oldukça fazla atasözü, resim, foto vb. bulunmaktadır.

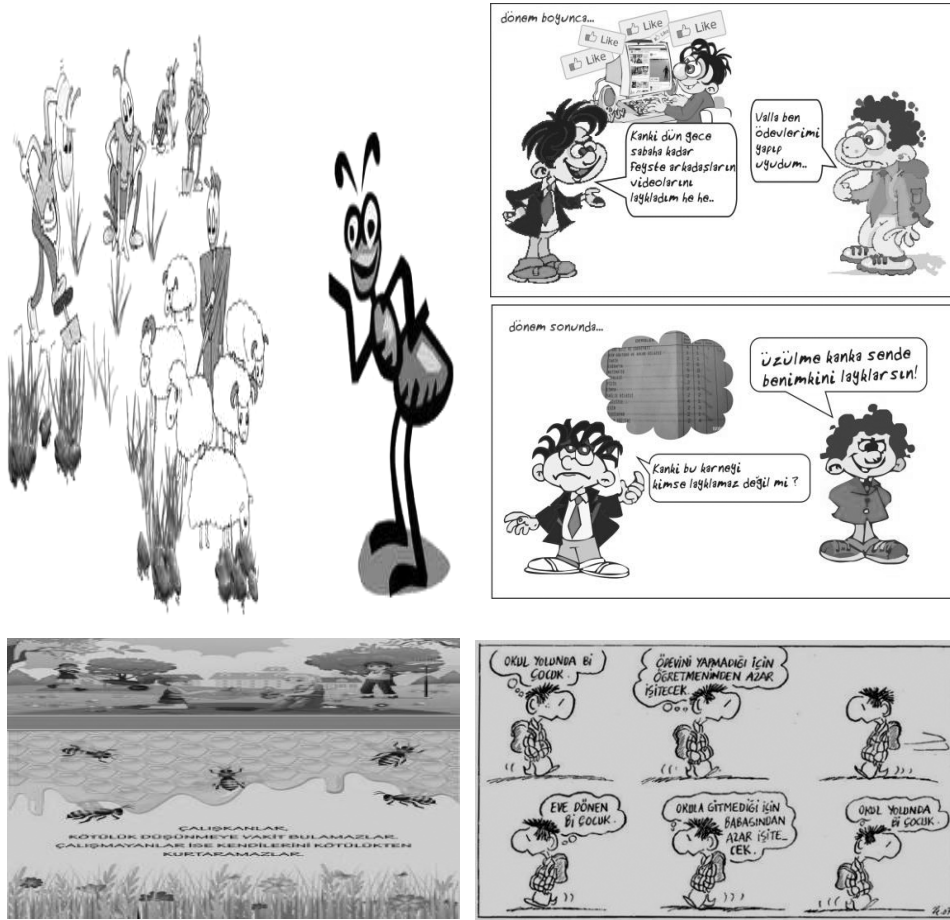
Çalışkanlık Değerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Atasözleri Ve Deyimler

“Nerede hareket orada bereket”, “Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur”, “Er olan ekmeğini taştan çıkarır”, “Erken kalktım işime şeker kattım aşım”, “Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp”, “Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı”, “İşleyen demir ışıldar”, “Karıncadan ibret al yazdan kışı hazırlar”, “Yazın başı pişenin kışın aşı pişer”, “Yazın gölge hoş, kışın çuval boş”, “Toprağı işleyen, ekmeği dişler”, “Zahmetsiz rahmet olmaz”, “Yokuşta akmayan ter inişte göz yaşı olur”, “Sefa ile yenen cefa ile kazanılır”, “Rüzgar esmeyince yaprak kıvıldamaz”, “Yörük ata kamçı değmez”, “Akan su yosun (pislik) tutmaz”, “Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar” atasözlerini çalışkanlığına değerine vurgu yapan örnekler olarak görmek mümkündür.

Çalışkanlık Değerinin Öğretiminde Kullanılabilecek Görsel Öğeler:

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi

Görsel 4: Çalışkanlık değerinin önemini vurgulayan görseller

Vatanseverlik

Genel olarak bir bireyin ülkesine duyduğu sevgi olarak ifade edilebilecek olan vatanseverlik (TDK, 205: 2082), milliyetçilik duygusuna yakın olmakla beraber, milliyetçilik her zaman vatanseverliği beraberinde getirmemektedir.

Vatanseverlik Değeri Öğretiminde Kullanılabilecek Atasözleri Ve Deyimler Atasözleri ve Deyimler:

“Bülbülü altın kafese koymuşlar ah vatanım demiş”, “Kaplumbağa kabuğumda ‘en büyük sarayım var’ demiş”, “Yad elde beylik sürmekten, yurtta

züğürt gezme yeğdir”, “Yabancı köpek yedi mahalleden kovulur”, “Ya devlet başa ya kuzgun leşe” atasözleri vatanseverlik değerinin öğretiminde etkili bir şekilde kullanılabilir. Atasözleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vatanseverlik Değeri Öğretiminde Kullanılabilir Görsel Öğeler:

Görsel 5: Vatanseverlik değerinin öğretiminde kullanılabilir görseller

Türk Büyüklerine Saygı:

Bir milletin kendi büyüklerine saygı göstermesi de millet olmanın büyük vasıflarından biridir. Daha ilkökul çağındaki çocuk, tarih kitabında okuduğu büyüğü görerek yüreğinde ona karşı yakınlık duyar; bu yakınlıktan doğan sevgi, o büyüğün milletine kadar uzanarak çocukta önce millet sevgisini, sonra o büyüğe benzemek duygusunu, daha sonra da millete hizmet etmek ihtirasını uyandıracaktır. Bu nedenle bu değerın öğrencilere kazandırılması kültürel devamlılığın sağlanmasında da büyük bir önem arz etmektedir.

Türk Büyüklerine Saygı Değeri Öğretiminde Kullanılabilir Atasözleri

“Alim ile sohbet lale mercan incidir, zalim ile sohbet her gün bir can incitir”, “Osmanlı'nın ayağı üzengide gerek” atasözleri de Türk büyüklerine verilen değeri ifade edecek nitelikte atasözleridir.

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi

Türk Büyüklerine Saygı Değerinin öğretiminde Kullanılabilecek Görsel Öğeler

Görsel 6: Türk Büyüklerine Saygı değerinin öğretiminde kullanılabilecek değerler

Sonuç ve Öneriler

Öğrencilere toplumsal tutum ve değerlerin kazandırılmasında uygun; karikatür, resim, fotoğraf, atasözü ve deyimlerin kullanılması ve bu yollarla toplumda kabul gören istendik davranışların ortaya çıkarılması mümkündür. Ancak bunu etkili şekilde yapabilmek için uygun yerde ve zamanda uygun öğretim materyalini kullanmak gerekmektedir. Özellikle değer öğretiminde öğretmenler ve ebeveynlerin oldukça dikkatli davranması gerekmektedir.

Akademik başarıda olduğu gibi değer öğretiminde de öğretim materyali ne kadar fazla duyu organına hitap ederse öğrenmenin kalıcılığı o düzeyde artmaktadır. TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde de verilmesi gereken on bir değer öğretimi için bu ilkeye dikkat edilmesi gerekmektedir. Eğitim sistemimizde öğrencilerin en çok kullandığı ders materyalinin ders kitabı olduğu dikkate alındığında, sınıf ikliminde ve çalışma kağıdı tarzı öğretim materyallerinde kullanılabilir öğretim malzemelerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Yapmış olduğumuz bu çalışmada belirlenen atasözleri, deyimler ve görsel materyallerin gerek sınıf ikliminde, gerekse ders kitapları ve diğer öğretim malzemelerinde uygun yerlerde kullanılmasıyla değer öğretimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü kısıtlı olan ders saatlerinde bu görsel materyaller veya atasözleri ve deyimler üzerine tartışmak her zaman mümkün olmayabilir. Ancak ders çalışma kitapçıkları vb. öğretim materyallerinde bu tarz eğlenceli ve düşündürücü öğelerin kullanılması öğretime büyük katkı sağlayacaktır. Öğretmenlerin ve ebeveynlerin bu konuda yönlendirmeleri ve atasözleri ve deyimler ile karikatür, resim ve fotoğraflar üzerine öğrencileri düşündürmeleri hem öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin (eleştirel düşünme) gelişmesini sağlayacak hem de Milli Eğitim'in belirlediği hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada seçilen değerlerin öğretiminde kullanılmak üzere, belirlenen örnek görsel materyaller ve atasözleri ile deyimler yalnızca ders kitabında kullanılması önerilmemektedir. Hemen her değer öğretimi için hem TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi anlatılırken kullanılabilir hem de genel olarak bu değerlerin öğretimi için sınıf ikliminde öğrenci çalışma kitaplarında bu değerlerin öğretimi için kullanılabilir atasözü, deyim ve görsel materyaller belirlenmiştir.

Kaynakça

- Akbaba. B. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı*. Mustafa Safran (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi (s. 283-316). Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Akdoğan (Mindivanlı), “*Köy Enstitülerinde Kullanılan Coğrafya Ders Kitaplarında Yer Alan Görsel Öğeler*”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28), 283-301.

*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Bazı Değerlerin
Atasözleri, Deyimler ve Görsel Öğeler İle Öğretimi*

- Aksan, D. (2002). *Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksoy, Ö. A. (1998). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II*, İnkılap Kitabevi, İstanbul. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Arık, B. (1998). *Değişen Toplum Değişen Karikatür Türkiye Gazeteciler*, Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- Artun, E., *Ortak Kültür Ürünlerinin Çocuk Edebiyatına Katkıları*, http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_ortak_turk_kulturu_cocuk_edebiyatina_katkilari.pdf
- Boztaş, M.(2013).”*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Hak ve Özgürlüklere Saygı Değeri Kazanımında Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Etkisi*”,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tazi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Demiralp, N. (2007). *Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı*, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:15, 373-384
- Demirezen, S. (2011). İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabındaki Görsel Öğelerin Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27, 1-24.
- Duruhan, K., İlhan, B. (2004). “Eğitim-Öğretimle İlgili Bazı Atasözü ve Deyimlerimizin Öğrenme-Öğretme Süreci Bakımından İrdelenmesi”. Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, 164, 119-125.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Girmen, P. (2013) Türkçe Eğitiminde Atasözleri ve Değer Eğitimi, Değerler Eğitimi Dergisi, 11(25), 117-142.
- Gündüzalp, S. (2007). *Deyimler ve Öyküleri*, Zafer Yayınları, İstanbul.
- Küçükahmet, L.(Ed.). (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, (2. Baskı).
- MEB ,(2005). *Sosyal Bilgiler 4.-5. Sınıf Öğretim Programı* Milli Eğitim Bakanlığı
- MEB, (2005). Sosyal Bilgiler Programı, Web: <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=1&kno=39> adresinden 29 Aralık 2013’te alınmıştır.
- Mindivanlı, E., Küçük, B. ve Aktaş, E., *Sosyal Bilgiler Dersinde Değerlerin Aktarımında Atasözleri ve Deyimlerin Kullanımı*, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1(3), 93-101.

- Oy, A. (1991), *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul.
- Özşahin, E. (2009). *Karikatürlerle Coğrafya Öğretimi*, Marmara Coğrafya Dergisi, 20, 101-122.
- Tebliğler Dergisi, Cilt:10, Sayı: 450, s.68-72
- Türk Dil Kurumu,(1993) *Türkçe Sözlük* (Genişletilmiş 7. Basım), Ankara
- Uğurel, I.ve Moralı, S. (2006). Karikatürler ve Matematik Öğretiminde Kullanımı, Milli Eğitim Bakanlığı Dergisi, yayin.meb.gov.tr/dergiler/170/sevgi%20marali.pdf,Veri bilgi: Nisan 2008
- Ulusoy, K. ve Gülsüm, K. (2009). *Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Ve Coğrafya Konuları İşlenirken Öğretmenlerin Materyal Kullanma Durumları*, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 10 (2), (s.85-99).
- Uslu, A. (2004). *Karikatür Sanatı ve Karikatür Ürünleri*, Denizli Sempozyum Metinleri, 20 Temmuz 2001, <http://www.huslu.8k.com/yazil.htm>. Veri Bilgi: 2008. www.tdk.gov.tr
- Yüksel, İ., ve Adıgüzel, A., (2012). Değer Öğretiminde Karikatür Kullanımı: İlköğretim Öğrencilerinin Şefkat ve Merhamet Değer Algılarının Belirlenmesi, *International Journal of Social Science*, 5(3), 315-325.
- Yılmaz, M. (2000). Türkçe Atasözlerinde Eğitim Anlayışı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 33 (1), 137-145.
<http://www.gorselsanatlar.org/archive.php?topic=25428.0>
<http://sanatkent.com/soz-sanati/siir/siir-yunus-emre/yunus-emre/>
<http://www.hayatafarklibakis.com/?Syf=26&Syz=123848>
<http://www.yazsana.net/karikaturler/2013-komik-yeni-yil-karikaturleri-855.html>